

# ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆԷՔ

## ԾՐԱԳԻՐ

ՀԱՅ ԵԶՔԵՐԱԹՅԱՆ

ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Հասարակ իր կազմից Գր. Խալաթեանց: Մուկուռ, Չուրաքան եւ Տպարան  
Օ. Օ. Հէրքէկ, 1887: Գինն է 50 կոպէկ — 1 ֆրանկ:

Պր. Գր. Խալաթեանց իւր բազմաթիւ գրադմանց մէջ կը ծգնի անընդ-  
հատ ազգային գրականութեան գանձանակին մէջ իւր թանկագին լուծանքը  
ծգել: Այս նոր յրատարակած գործն ըստ միւր բազմաթիւ գործեր յիշեան կը  
ըովանդակէ:

Երբեք չեղինակն իւր այս պատուական երկասիրութեան Յառաջաբանին  
մէջ որ բուն գործոյն վրայ 20 երես զատ յաւելած մըն է, կը մեկնէ ընդհան-  
րապէս ազգագրութեան (ethnographie) գաղափարը, կ'անցնի հայ ազգագրութեան  
օգուտներուն՝ իւր նպաստիչ լեզուագիտութեան, ի մասնաւորի հայերէն դասա-  
կան եւ գաւառական լեզուի ուսումնասիրութեան, ազգային նաագիտութեան, պատ-  
մութեան, ժողովրդական գրականութեան, եւայլն, որմէ կը յետեւցընէ թէ կայ  
պարտք մը հայ ազգագրութիւնը զարգացընելու:

Կը սկսի այնուհետեւ համառօտի յառաջ քերել հայ ազգագրութեան  
սկիզբն եւ յետգնտէ զարգացումն, եւ կ'ընէ ի վերջոյ իրաւացի տրտունջ մը  
թէ ցայսօր եղած հայ ազգագրութիւնը միակողմանի են, գոհացուցիչ չեն, առանց  
յօրինուածոյ են եւ շատ սակաւաթիւ գաւառաց վրայ կը սփռին: Այս թերու-  
թեանց առջեւն առնելու յարմար կը գտնէ հայ ազգագրութիւն գրել ուղղին ձեռքը  
Ժրագիր մը տալ, որուն իրեն արեւմտեան դերձանի հետեւի նիւթոց անագին  
բազմութեան մէջ, եւ այս Ժրագիրն «իրեն շուրջին փորձ», կ'առաջարկէ  
բանասիրաց:

Ժրագիրն կազմութեան տեղեկագրութիւնն համառօտի տալէն ետեւ  
նոյնին գործածութեան վրայ եօթը կանոն կը դնէ ընթերցողին առջեւ՝ արժանի  
ընթերցման եւ հետեւողութեան: Այսպէս կը փակուի Յառաջաբանն:

Բուն գործն որ 115 երեսէ բաղկացեալ է, կը ըովանդակէ անթիւ հար-  
ցումներ գիտնականօրէն գետնելու տասը Գլխոց տակ, որոնք ունին դարձեալ  
ստորաբաժանումներ: Գործոյն ճշգրիտ գաղափար մը տալու համար յառաջ վրայ  
քերենք նոյն զլուիններն.

Ա. Աշխարհագրական եւ պատմական տեղեկութիւններ:

Բ. Մարդաբանական տեղեկութիւններ:

Գ. Բնակարանը եւ իւր պարագաները:

Դ. Զգեստ եւ զարդ:

Ե. Կերակուր եւ խմելիք:

Զ. Կենցաղ եւ զբաղմունք:

Է. Ընտանեկան բարք ու սովորոյթ եւ ազգային այլ յատկութիւններ:

Ը. Հաւատք:

Թ. Լեզու, գիր եւ արուեստ:

Ժ. Ժողովրդական բանաւոր գրականութեան տեսակները:

Այնուհետև կ'աւելցուի երկը գլուխ յաւելուած մը, այս վերնագրով  
Ժրագիր ազգային իրաւաբանական տոյրոթիւններ:

Գործն ունի ի վերջոյ Յռչցալ մը այն գրոց՝ զոր հեղինակն առջին է  
ունեցած, որ եւ միանգամայն ազգային ազգագրութեան ընթերցուածոյ (littérature)  
ժողովածոյք մը կրնայ համարուիլ:

Ունինք եւ կ'երեւայ թէ այսուհետև շատ պիտի ունենանք հայ ազգա-  
գրական երկասիրութիւններ: Բայց որովհետև տակաւին կը պակսի ազգին նա-  
խապատրաստական կրթութիւն ազգագրութեան եւ մասնագիտութեան, քնակա-  
նապէս գործն ալ չ'ըլլար գիտնական: Պր. Գր. Խալաթեանցի Ժրագիրն ընթեր-  
ցողին մտաց մէջ կը նկարէ որոշ ուղղութիւն մը ազգագրութեան, եւ այն ամէնքն՝  
որ առիթ եւ յարմարութիւն ունին ազգային գաւառի մի մէջ գտնուելու եւ կ'ու-  
զեն իրենց ուղեւորութիւնն ըստ կարի օգտակար ընել գիտնոց, անհրաժեշտ պէտք  
են իրենց ձեռքն ունենալ այս Ժրագիրն: Ատոր իւրաքանչիւր շարքման պատասխան  
տալով կրնայ մէկն հիմնական եւ գիտնական երկասիրութիւն մ'ի լոյս բնծայել:

## ԲԱՌԱԳԻՐԻՔ

### Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ե Ր Է Ն - Հ Ա Յ Ն Ե Ր Է Ն

#### Տ Ե Տ Ի Վ Ե Տ Ե Ր Ի Ք

Գիւնն է 2 ֆր. 75 սանդիմ:

ՎիեննԱ, ՄշտԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ. 1887.

Առաջիկայ Գերմաներէն-Հայերէն (աշխարհաբար) բառգիրքն 1884է ի  
վեր սկսած է հրատարակուիլ աշխատասիրութեամբ Հ. Աւետիք Վ. Կոյլաեանի  
եւ այլ Մխիթարեան Միաբանից, եւ “կը բովանդակէ, ինչպէս Բառագրոց ճա-  
կատը դուռն է, բոլոր գործածական բառերը, գործնական կենաց՝ վաճառա-  
կանութեան՝ ճարտարութեանց՝ արուեստից՝ քնական եւ մասնական գիտութեանց  
մէջ գործածուած բազմաթիւ բացատրութիւնք, նորաբանութիւնք եւ օտար բառեր,  
գործածական յատուկ անուանք, քայից խոնարմիւնքն եւ անուանց յոլովմիւնքը,  
նոյնանշանք, եւ այլն, եւ այլն,։ Գործոյս սկիզբը դուռն է գերմ. անուանց հո-  
լովման եւ քայից խոնարմանց տախտակը կամ պատկերը: Տպագրութիւնն ընտիր  
թղթոյ վրայ է:

Մինչև ցայսօր հրատարակուած է 6 Տետր (960 երես). իւրաքանչիւր  
Տետրը բաղկացեալ է 10 թերթէ (160 երես): Ամբողջ գործն որչափ կ'երեսայ,  
9—10 տետրու պիտի լրանայ:

Որովհետև բաժանորդագրութիւնն արդէն փակուած է, հիմայ միայն  
տետր տետր կը ծախուի, իւրաքանչիւր տետրի գինն ըլլալով 2 ֆր. 75 սանդիմ:  
Ըստ այսմ՝ մինչև ցարդ հրատարակուած տետրներն ի միասին կը ծախուին 16 ֆր.  
55 սանդիմի = 8 ռուբլի: